Exercicios de autoavaliación

Sección 5: Morfoloxía. Orixe e formación das palabras. As palabras variables 1 (substantivo e adxectivo)

1. **Nas seguintes palabras separa lexema, prefixos e sufixos. Fíxate no exemplo:**

palabra	prefixo	lexema	morfema derivativo	morfema flexivo	
				xº	nº
Revestimento	re-	-vesti-	-mento		
Desordenados					
Reincidente					
Nacionalismo					
Internacionalismos					
Intocable					
Proximidades					
Canastrón					
Escanastrado					
Estragados					
Bosques					

2. **Define *patrimonialismo*, *cultismo* e *semicultismo*. Exemplifica estes conceptos analizando as palabras derivadas do latín <MACULA.**

3. **Observa estes prefixos gregos e latinos, escribe o significado de cada un deles e explica o significado das palabras coas que se achegan:**

Prefixo	Significado	Palabra	Significado
Des-	negación, carencia	desacougo	falta de acougo
Ante-	...	antediluviano	...
In-		inaudible	
Super-		supersónico	
Anti-		antiaéreo	
Intra-		intravenoso	
Sub-		subcutáneo	
Pre-		prematrimonial	
Hiper-		hipertensión	
Extra-		extraterrestre	

4. Completa a seguinte táboa coas palabras que faltan tendo en conta que, nalgúns casos, en cada cadro poden ir varias palabras:

LATÍN	CULTA E SEMICULTA	PATRIMONIAL
LUNAM		
COLOREM		
MOLAM		
TABULA		
VOLUNTATE		

5. a) Continúa completando a lista seguinte:

Substantivo	Adxectivo	Verbo
.....	vividor	.....
venda	.....	.....
.....	.....	estudar
navegación	.....	.....
.....	choroso	.....
acusación	.....	.....
prata	.....	.....
.....	abotoado	.....
.....	escuro	.....
.....	ledo	.....

b) Fai o mesmo, pero agora creando substantivos a partir de adxectivos engadindo segundo corresponda os sufixos *-ancia, -encia*:

Adxectivo	Substantivo
adolescente	.....
exuberante	.....
ignorante	.....
infantil	.....
inconsciente	.....
repugnante	.....
obediente	.....

c) Agora escribe os adxectivos correspondentes a partir de verbos engadindo o sufixo *-nte*:

Verbo	Adxectivo
transixir	.....
reincidir	.....
vivir	.....
seguir	.....
relucir	.....
servir	.....

d) Crea os substantivos a partir dos seguintes verbos engadindo o sufixo *-mento*:

Verbo	Substantivo

coñecer .....
investir .....
revestir .....
seguir .....
tratar .....
rexurdir .....

6. Os sufixos *-ite* / *-te* teñen o significado de 'inflamación'. Escribe o nome das enfermidades utilizando este sufixo:

- Inflamación das amígdalas: .....
- Inflamación do apéndice: .....
- Inflamación da farinxe: .....
- Inflamación dos bronquios: .....
- Inflamación do encéfalo: .....
- Inflamación do colon : .....

7. a) Clasifica a seguinte familia de palabras segundo a categoría gramatical:

persoal, personificar, impersoal, persoalmente, personaxe, persoa, personalidade, personificado, personalizar, personificación

Substantivos	Adxectivos	Verbos	Adverbios

b) Segundo o modelo do exercicio anterior, escribe a familia de palabras de frío. Clasifica os diferentes elementos da familia en catro categorías gramaticais como no apartado anterior.

Substantivos	Adxectivos	Verbos	Adverbios

8. Escribe tres palabras derivadas de cada unha das seguintes:

Recibir:
Prohibir:
Servir:
Atribuír:

Contribuír:
Ferver:
Conversar:
Atrever:

9. Na táboa seguinte substitúe os castelanismos léxicos pola forma culta galega. Se a descoñeces, utiliza un dicionario bilingüe:

Castelanismo	Forma correcta	Castelanismo	Forma correcta
hacienda		helado	
lunes		niebla	
jueves		granizo	
viernes		novio/a	
escuela		suelo	

enseñar		viúdo/a	
cerilla		dirección	
chorizo		zanxa	
cena		carretera	
comida (mediodía)		calle	
manzanilla		acera	
menta-poleo		cuneta	
dulce		fecha	
cuchara		cuello	
cucharilla		riñón	
cuchillo		rodilla	
tenedor		basura	
agotado/a		apellido	
estadística		apodo	
alcantarilla		aceituna	

10. Cita polo menos cinco castelanismos plenos (innecesarios e propios da lingua coloquial descoidada). Substitúeos polos termos galegos correctos:

11. Sinala deste xeito ☒ as palabras femininas da seguinte listaxe; se non coñeces o significado dalgunha delas, consúltao no dicionario:

☐ verme	☐ empeña	☐ cárcere	☐ icona
☐ sofraxe	☐ peluxe	☐ legume	☐ auga
☐ cirurxiá	☐ leite	☐ nariz	☐ cute
☐ orde	☐ cor	☐ sangue	☐ síndrome
☐ sal	☐ asma	☐ xordén	☐ xiz
☐ dote	☐ arte	☐ cuspe	☐ ubre
☐ orixe	☐ sinal	☐ dor	☐ labor
☐ aula	☐ aguia	☐ garaxe	☐ cordal
☐ suor	☐ lume	☐ costume	☐ análise
☐ pelve	☐ hepatite	☐ pe	☐ cidadá
☐ traxe	☐ fame	☐ couce	☐ ponte
☐ carótide	☐ marxe	☐ árbore	☐ alma
☐ pube	☐ cume	☐ mel	

12. Escribe catro parellas de substantivos en que a oposición de xénero marque unha diferenza de significado:

13. Escribe en feminino as seguintes oracións mudando todos os elementos posibles:

- Un neno enfermo foi ao compoñedor para que o sandase.

- Os cidadáns composteláns decidiron por referendo que cada un deles poría na porta da súa casa un cesto con froitos temperáns.
- Os meus curmáns máis novos agasallaron a Xosé cun bonito boneco de peluche de cor amarela.
- O xuíz fixo calar ás testemuñas do acusado e o seu avogado abraiado por semellante comportamento decidiu abandonar a sala do xulgado.
- Cando o director do hospital falou co cirurxián xa moitos doentes presentaran
denuncias contra el.
- O árbitro amoestou os xogadores do equipo local e o seu adestrador amosouse anoxado.

14. Pon as frases seguintes en plural e modifican todos os elementos que cumpran:

- O cónsul viaxaba nun automóbil negro.
- O pardal estaba pousado no farol.
- Este camión sae o venres.
- Volve a escribir o final da historia.
- O meu reloxo é de ouro.
-O caracol é un animal da familia dos moluscos.

15. a) Escribe unha comparación en que empregues obrigatoriamente *coma* e *ca*, e outra en que empregues tamén obrigatoriamente *como* e *que*:

b) Razoa: por que non podemos dicir *máis maior*, *moi mínimo*, *optimísimo*?

c) Cando sofren apócope os adxectivos grande e santo? Demóstrao con exemplos teus:

d) Cales son os as diferenzas que se producen entre os adxectivos segundo vaian antepostos ou pospostos ao substantivo? Escribe oracións que o demostren:

16. a) Completa as oracións seguintes coa conxunción comparativa axeitada en cada caso:

- Teño unha irmá máis nova _____ min.
- A viaxe resultou moito máis divertida _____ eu esperaba.
- Tomarei café que está menos quente _____ chocolate.
- Vós non sodes tan viaxeiros _____ eles.
- Esta nena é máis simpática _____ a curmá.
- O gatiño quéreme máis a min ___ a ti.
- O tren resulta tan cómodo _____ o camión.

b) A partir da frase *o meu can é manso*, cuxo adxectivo está en grao positivo, escribe outras frases en que apareza este adxectivo…:

- en grao superlativo:
- en grao comparativo de igualdade:
- en grao comparativo de superioridade:
- en grao comparativo de inferioridade:

c) Tendo en conta os exemplos anteriores, explica agora a diferenza de significado entre estas parellas de oracións:

- A min gústame máis pasear co meu mozo
- A min gústame máis pasear có meu mozo

- Eu prefiro o pastel co mel.
- Eu prefiro o pastel có mel.

17. a) Escribe as siglas correspondentes aos seguintes nomes:

Organización das Nacións Unidas:
Imposto da Renda das Persoas Físicas:
Produto Interior Bruto:
Imposto sobre o Valor Engadido:
Boletín Oficial do Estado:
Número de Identificación Fiscal:
Organización Nacional de Cegos de España:

b) Substitúe os estranxeirismos que aparecen nas frases seguintes polo termo correcto en galego que aparece ao final do exercicio:

- O lunch está preparado na sala.
- O atleta superou o seu propio record.
- Onte vin na televisión un show moi divertido.
- Despois da cea iremos a un night-club.
- Teño que chequear o motor do meu coche.
- Este é un handicap difícil de superar.
- Sabela traballa de dependenta nunha boutique.
- Hoxe imos xantar naquel self-service.

Formas correctas:
tenda - auto-servicio - sala de festas - marca - almorzo - obstáculo - comprobar espectáculo

18. a) Relaciona as palabras da columna esquerda coas da dereita de maneira que consigas construír palabras compostas:

auga	mol =	.....
salvar	auga =	.....

ollo	serra =	.....
parar	pé =	.....
gardar	arder =	.....
moto	vidas =	.....
punta	lamas =	.....

b) Agora utiliza as palabras compostas que formaches no apartado anterior para completar as seguintes oracións:

- De primeiro prato temos _____ ao forno.
- Deulle un _____ á pelota e mandouna ao tellado.
- Bótalle ao café unhas pingas de _____.
- Se vas saír ao mar recorda levar o _____.
- O teu coche ten un golpe no _____ traseiro.
- Levaremos o _____, parece que vai chover.
- Colle a _____ e vai espolar uns carballos.

1:

palabra	prefixo	lexema	morfema derivativo	morfema flexivo	
				xº	nº
Revestimento	re-	-vesti-	-mento		
Desordenados	des-	-orden-	-ad-	-o-	-s
Reincidente	re-	-incid-	-ente		
Nacionalismo		nacion-	-al-,-ismo		
Internacionalismos	inter-	-nacion-	-al-,-ismo-		-s
Intocable	in-	-toc-	-able		
Proximidades		proxim-	-idade-		-s
Canastrón		canastr-	-ón		
Escanastrado	es-	-canastr-	-d-	-o	
Estragados		estrag-	-ad-	-o-	-s
Bosques		bosque-			-s

2:

O popularismo é aquela palabra que se veñen utilizando desde a época da colonización romana, polo que experimentou todas as evolucións (fonéticas e morfolóxicas) que se produciron no paso do latín ao galego ao longo dos séculos e de xeración en xeración. Un cultismo é unha palabra só usada nos rexistros cultos ou científicos polo que non evolucionou e a súa forma é case idéntica á latina coas mínimas adaptacións á fonoloxía e morfoloxía galegas. Un semicultismo é unha palabra moi empregada na Idade Media nas linguaxes xurídica, administrativa ou relixiosa e que tamén coñecía e usaba o pobo, pero que por ese carácter culto só sufriu pequenos cambios. O latín MACULA produce o popularismo *malla,* o semicultismo *mágoa* e o cultismo *mácula.*

3:

Prefixo	Significado	Palabra	Significado
Des-	negación, carencia	desacougo	falta de acougo
Ante-	anterior	antediluviano	anterior ao diluvio
In-	negación	inaudible	que non pode ser oído
Super-	superior	supersónico	De velocidade superior á do son
Anti-	contra	antiaéreo	Contra os ataques aéreos
Intra-	posición interior	intravenoso	Dentro das veas
Sub-	baixo, debaixo	subcutáneo	Debaixo da pel
Pre-	anterior	prematrimonial	Antes do matrimonio
Hiper-	superior, por riba	hipertensión	Tensión arterial superior á normal
Extra-	fóra de	extraterrestre	Fóra da Terra

4:

LATÍN	CULTA E SEMICULTA	PATRIMONIAL
LUNAM	lunar, lunático	lúa, luar
COLOREM	color, colorado/a, colorante, colorar, colorear, colorete, colorido, colorismo,	cor, corar

	colorista	
MOLAM	molar	moa
TABULA	taboleiro, tabulador, tabular	táboa
VOLUNTATE	voluntario/a, voluntarioso/a	vontade

5:

A)

Substantivo	**Adxectivo**	**Verbo**
vida	vividor/ora	*vivir*
venda	*vendido/a*	*vender*
estudo	*estudoso/a*	estudar
navegación	*navegable*	*navegar*
choro	choroso/a	*chorar*
acusación	*acusado/a*	*acusar*
prata	*prateado/a*	*pratear*
botón	abotoado	*abotoar*
escuridade	escuro	*escurecer*
ledicia	ledo	*aledar*

B)

Adxectivo	**Substantivo**
adolescente	adolescencia
exuberante	exuberancia
ignorante	ignorancia
infantil	infancia
inconsciente	inconsciencia
repugnante	repugnancia
obediente	obediencia

C)

Verbo	**Adxectivo**
transixir	transixente
reincidir	reincidente
vivir	vivente
seguir	seguinte
relucir	relucente
servir	servente

D)

Verbo	**Substantivo**
coñecer	coñecemento
investir	investimento
revestir	revestimento
seguir	seguimento
tratar	tratamento
rexurdir	rexurdimento

6:

- Inflamación das amígdalas: amigdalite
- Inflamación das meninxes: meninxite

- Inflamación do apéndice: apendicite
- Inflamación da farinxe: farinxite
- Inflamación dos bronquios: bronquite
- Inflamación do encéfalo: encefalite
- Inflamación do colon: colite

7:

A)

Substantivos	**Adxectivos**	**Verbos**	**Adverbios**
persoa	persoal	personificar	persoalmente
personaxe	impersoal	personalizar	
personalidade	personificado		
personificación			

B)

Substantivos	**Adxectivos**	**Verbos**	**Adverbios**
arrefriado	frío/a	arrefriar	friamente
arrefriamento	friorento/a	enfriar	
frialdade			
friaxe			
frieira			
frio			

8:

Recibir: recibidor, recibimento, recibo.
Prohibir: prohibido, prohibición, prohibitivo.
Servir: servidor, servil, servidume, servicio, servicial.
Atribuír: atribución, atribuído, atributo, atribuída.
Contribuír: contribución, contribuído, contribuínte.
Ferver: fervedoiro, fervenza, fervor, fervura.
Conversar: conversación, conversador, conversa.
Atrever: atrevemento, atrevido, atrevida.

9:

Castelanismo	**Forma correcta**	Castelanismo	**Forma correcta**
hacienda	facenda	helado	xelado
lunes	luns	niebla	néboa
jueves	xoves	granizo	sarabia
viernes	venres	novio/a	noivo/a
escuela	escola	suelo	chan, solo
enseñar	ensinar	viúdo/a	viúvo/a
cerilla	misto	dirección	enderezo
chorizo	chourizo	zanxa	gabia
cena	cea	carretera	estrada
comida(mediodía)	xantar	calle	rúa
manzanilla	macela	acera	beirarrúa
menta-poleo	menta-poexo	cuneta	beiravía
dulce	doce	fecha	data

cuchara	culler	cuello	colo, pescozo
cucharilla	culleriña	riñón	ril
cuchillo	coitelo	rodilla	xeonllo
tenedor	garfo	basura	lixo
agotado/a	esgotado/a	apellido	apelido
estadística	estatística	apodo	alcume
alcantarilla	sumidoiro	aceituna	oliva

10:

Os nomes dos días da semana ou dos meses, por exemplo. *Luns, mércores, xoves, venres, xaneiro, febreiro, maio, xuño, xullo, setembro, outubro, novembro, decembro*.

11:

As palabras femininas son: sofraxe _ cirurxiá _orde _orixe _ aula _ suor _pelve _ carótide _ empeña _ peluxe _ cor _ asma _arte _ aguia _ hepatite _ fame _ marxe _ xordén _ dor _ árbore _ icona _ auga _ cute _ síndrome _ análise _ cidadá _ ponte _ alma _

12:

7. Froito-froita. O fin-a fin. O editorial-a editorial. O cólera-a cólera.

13:

- Unha nena enferma foi á compoñedora para que a sandase.
- As cidadás compostelás decidiron por referendo que cada unha delas poría na porta da súa casa unha cesta con froitas temperás.
- As miñas curmás máis novas agasallaron a Xosefa cunha bonita boneca de peluche de cor amarela.
- A xuíza fixo calar ás testemuñas da acusada e a súa avogada abraiada por semellante comportamento decidiu abandonar a sala do xulgado.
- Cando a directora do hospital falou coa cirurxiá xa moitas doentes presentaran denuncias contra ela.
- A árbitra amoestou as xogadoras do equipo local e a súa adestradora amosouse anoxada.

14:

- O cónsules viaxaban nuns automóbiles negros.
- Os pardais estaban pousados nos farois.
- Estes camións saen os venres.
- Volvede a escribir os finais das historias.
- Os meus reloxos son de ouro.
- Os caracois son uns animais da familia dos moluscos.

15:

A)

Eu son tan alto coma ti.
A irmá é máis alta ca ela.
Coñecelo é tan doado como achegarse a el e falarlle.

A irmá estuda máis do que ela cre.

B)
Porque en *maior, mínimo, óptimo* xa van implícitos os contidos gramaticais de comparativo de superioridade e superlativo absoluto, respectivamente.

C)
Ante substantivos comezados por consoante: *Esa viaxe foi unha grande experiencia*. *Ese libro é un gran traballo*. *Hoxe celebrámo-la festa de santo Estevo*. *0 29 de xuño celébrase a festa de san Pedro*

D)
A diferenza é de significado. Se van antepostos ao substantivo (epítetos), describen unha calidade inherente ao propio substantivo (*contemplei a verde herba*) ou acadan un valor moral ou espiritual; se van pospostos especifican unha calidade do substantivo (*herba seca)* ou acadan un valor material. *É unha gran novela/É unha novela grande. É un encargado simple/É un simple encargado. É un pobre millonario/É un rapaz pobre. Faleiche de certa cousa./Faleiche dunha cousa certa.*

16:
A)
- Teño unha irmá máis nova **ca** min.
- A viaxe resultou moito máis divertida **do que** eu esperaba.
- Tomarei café que está menos quente **ca o/có/que o** chocolate.
- Vós non sodes tan viaxeiros **coma** eles.
- Esta nena é máis simpática **que a/cá/ca a** curmá.
- O gatiño quéreme máis a min **ca** a ti.
- O tren resulta tan cómodo **coma/como** o camión

B)
- en grao superlativo: O meu can é **moi manso**.
- en grao comparativo de igualdade: O meu can e **tan** manso **coma** unha lebre.
- en grao comparativo de superioridade: O meu can é **máis** manso **do** que ti pensas.
- en grao comparativo de inferioridade: O meu can é **menos** manso **có** teu gato.

C)
- A min gústame máis pasear co meu mozo (en compañía do meu mozo).
- A min gústame máis pasear có meu mozo (máis a min ca ao meu mozo).
- Eu prefiro o pastel co mel (o pastel adobiado co mel).
- Eu prefiro o pastel có mel (prefiro o pastel antes ca tomar mel).

17:
A)
ONU, IRPF, PIB, IVE, BOE, NIF, ONCE

B)

-O **almorzo** está preparado na sala.
-O atleta superou a súa propia **marca**.
-Onte vin na televisión un **espectáculo** moi divertido.
-Despois da cea iremos a unha **sala de festas**.
-Teño que **comprobar** o motor do meu coche.
-Este é un **obstáculo** difícil de superar.
-Sabela traballa de dependenta nunha **tenda**.
-Hoxe imos xantar naquel **auto-servicio**.

18:
A)
auga arder = augardente
salvar vidas = salvavidas
parar auga = paraugas
punta pé = puntapé
ollo mol = ollomol
gardar lamas = gardalamas
moto serra = motoserra

B)
- De primeiro prato temos **ollomol ao** forno.
- Deulle un **puntapé** á pelota e mandouna ao tellado.
- Bótalle ao café unhas pingas de **augardente**.
- Se vas saír ao mar recorda levar o **salvavidas**.
- O teu coche ten un golpe no **gardalamas** traseiro.
- Levaremos o **paraugas**, parece que vai chover.
- Colle a **motoserra** e vai espolar uns carballos.